

Pod redakcją naukową
Bogusławy Jodłowskiej

IDEA INTEGRACJI A WYCHOWANIE

Ku pedagogice integralnej

IDEA INTEGRACJI
A
WYCHOWANIE
Ku pedagogice integralnej

Prace Naukowo-Dydaktyczne
Kolegium Nauczycielskiego w Gliwicach

Seria:
Integracja – Nauczyciel – Wychowanie

Tom 1

IDEA INTEGRACJI A WYCHOWANIE

Ku pedagogice integralnej

Pod redakcją
Bogusławy Jodłowskiej

Gliwice – Kraków 2004

© Copyright by KOLEGIUM NAUCZYCIELSKIE
ul. Hutnicza 9, 44-100 Gliwice
tel. (032) 231-35-15
www.kn-gliwice.edu.pl

Recenzenci:
prof. dr hab. Barbara Wilgocka-Okon
prof. dr hab. Janina Wyczęsany

Zespół redakcyjny:
redaktor serii: *Janina Wyczęsany*
członkowie rady redakcyjnej: *Aniela Korzon, Barbara Pilecka*
członkowie zespołu redakcyjnego: *Zofia Dołęga, Maria Flanczewska,*
Jadwiga Hottowy, Bogusława Jodłowska, Piotr Majewicz, Adam Mikrut,
Elżbieta Minczakiewicz, Teresa Oleńska-Pawlak, Paweł Wawrzala

Projekt okładki:
Ewa Tatiana Beniak

Korekta:
Aurelia Hołubowska

ISBN 83-7308-442-8
ISBN 83-7308-443-6

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5
tel. (012) 422-41-80, fax (012) 422-59-47
www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl
Wydanie I, Kraków 2004

Słowo wstępne	
Preface	9
Wprowadzenie	
Introduction	13

Opracowania naukowe
Scientific studies

Część I

IDEA INTEGRACJI I JEJ KONSEKWENCJE DLA WYCHOWANIA

Part I

THE IDEA OF INTEGRATION AND IT'S IMPLICATIONS FOR UPBRINGING

Bogusława Jodłowska	
<i>Problemy współczesnego wychowania a idea integracji</i>	
<i>Problems of present – day upbringing and the idea of integration</i>	27
Zofia Dołęga	
<i>Integracja w ujęciu systemowym</i>	
<i>Integration in a systematical depiction</i>	51
Anna Gawęł	
<i>Zdrowie jako przedmiot wychowania</i>	
<i>Health as the object of upbringing</i>	61
Agnieszka Hottowy	
<i>Od symbiozy do indywiduacji: prawidłowe i nieprawidłowe warunki rozwoju tożsamości dziecka w pierwszych latach życia</i>	
<i>From symbiosis to individuation: proper and improper conditions for child's identity development in the first years of life</i>	75
Zofia Gawlina	
<i>Dążenia życiowe młodzieży na tle przemian ekonomiczno-społecznych w Polsce</i>	
<i>Ambitions of youth on the background of economical and social transformations in Poland</i>	91

Kinga Klimaszewska	
<i>Właściwy wybór zawodu młodzieży upośledzonej umysłowo</i>	
<i>szansą integracji społecznej</i>	
<i>The right choice of profession made by mentally handicapped</i>	
<i>youth as a chance for social integration</i>	105

Bogusław Bieszczad	
<i>Rodzina w perspektywie integracji środowiska lokalnego – wybrane aspekty</i>	
<i>Family in the view of local environment – selected aspects</i>	117

Część II

IDEA INTEGRACJI I JEJ KONSEKWENCJE DLA NAUCZYCIELA I PEDAGOGIKI

Part II

THE IDEA OF INTEGRATION AND IT'S IMPLICATIONS FOR TEACHER AND PEDAGOGICS

Elżbieta M. Minczakiewicz	
<i>Aksjologiczny i społeczny wymiar nauczycielskiej służby</i>	
<i>w świetle wyzwań reformowanej polskiej edukacji i potrzeb</i>	
<i>rozwijającego się systemu kształcenia integracyjnego</i>	
<i>Axiological and social aspect of teachers' service in accordance</i>	
<i>with challenges of reformed Polish education and needs of developing</i>	
<i>system of integrate education</i>	129

Maria Flanczewska	
<i>Pedagog specjalny dziś – kilka uwag o kompetencjach</i>	
<i>Special educator nowadays – few notes about competences</i>	153

Dorota Barwińska	
<i>Edukacja pozaszkolna wobec wyzwań integracji europejskiej</i>	
<i>Out – school education in accordance with challenges</i>	
<i>of European integration</i>	161

Prezentacje i dyskusje, kronika, recenzje
Presentations and discussions, the chronicle, reviews

Część III
INTEGRACJA – NAUCZYCIEL – WIEDZA
Part III
INTEGRATION – TEACHER – KNOWLEDGE

Janina Wyczęsany <i>Ocalić od zapomnienia – pamięci Marii Grzegorzewskiej</i> <i>To save from forgetfulness – in the memory of Maria Grzegorzewska</i>	175
Bogusława Jodłowska <i>Idea integracji w perspektywie pedagogiki Marii Montessori</i> <i>The idea of integration in the view of Maria Montessori's pedagogics</i>	183
Anna Franek <i>Integracja dorosłych niepełnosprawnych</i> <i>Integration of mentally handicapped adults</i>	189
Michał Kabczke <i>O wartości wiedzy ucznia (recenzja książki Doroty Klus-Stańskiej, Konstruowanie wiedzy w szkole, Olsztyn 2000)</i> <i>About the worth of student's knowledge (review on Dorota Klus-Stańska's Constructing of the knowledge about school, Olsztyn 2000)</i>	195
Bogusława Jodłowska <i>Młody nauczyciel a idea integracji (recenzja książki Wandy Dróżki, Młode pokolenie nauczycieli, Kielce 2004)</i> <i>Young teacher and the idea of integration (review on Wanda Dróżka's Generation of young teachers, Kielce 2004)</i>	199
Noty o autorach Notes about authors	208

Sapere aude!
Miej odwagę posługiwać się własnym rozumem!

Żadnego składnika nie powinniśmy uronić: ani duszy, ani ciała. Dochodzimy wreszcie do epoki, której hasłem nie będzie: „Jedno albo drugie”, hasło teatralne, przydatne jedynie na scenie. Nadchodzą nowe czasy, których hasłem jest: „I jedno, i drugie”. Integracja. Synteza. Nie amputacja.

Jose Ortega y Gasset

SŁOWO WSTĘPNE

Wychowanie jest tym środkiem, którym posługuje się ludzka społeczność celem zachowania i przekazywania swego fizycznego i duchowego charakteru. W nieustannym przemijaniu wszystkiego giną jednostki, ale gatunek pozostaje i trwa niezmieniony.

Werner Jaeger, Paideia

Słowo „integracja” jest ostatnio na ustach wszystkich. Pojęcie to znajduje zastosowanie w pedagogice, psychologii, kulturze, polityce społecznej. Wiele dyskusji i problemów wywołuje integracja z Unią Europejską. Na naszych oczach bowiem rodzą się zręby wspólnoty ogólnoludzkiej czy – jak mówią inni – cywilizacji zintegrowanej. Z zainteresowaniem śledzi się działania na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem szkolnym i lokalnym. Trwająca reforma systemu oświaty opowiada się za integracyjnymi formami kształcenia na wszystkich etapach edukacji, za integracją społeczną, a nie segregacją, jak to miało miejsce jeszcze do niedawna. Coraz częściej myśli się o wychowaniu dopuszczającym spojrzenie na rozwój człowieka jako nie tylko na proces budowania wyższych poziomów zachowania i działania, ale również osłabiania i rozbijania automatycznych, prymitywnych i powtarzających się sił cyklu życiowego, co początkowo – jak wskazuje Kazimierz Dąbrowski w *Dezintegracji pozytywnej*¹ – dezintegruje pozytywnie dotychczasową strukturę osobowości, by w efekcie mogła ona dojść do nowej wtórnej integracji. Nie ulega kwestii, iż rzuca to nowe światło na problem trudności dydaktycznych i wychowawczych. Te wszystkie wielkie problemy, które przywoływane są za sprawą integracji – „słowa na czasie” – wskazują, że jest to hasło ukazujące w pedagogice wiele obszarów, które wymagają naukowych przemyśleń. Integracja to nie kolejne modne słowo, ale pojęcie – **idea** o doniosłej roli dla teorii i praktyki edukacyjnej w historycznym momencie, kiedy – jak czytamy w Raporcie dla UNESCO pod przewodnictwem J. Delorsa *Edukacja. Jest w niej ukryty skarb*:

¹ K. Dąbrowski, *Dezintegracja pozytywna*, Warszawa 1979.

cały świat jest teatrem doniosłych innowacji naukowych i technologicznych, zmian w dziedzinie gospodarki i polityki oraz transformacji struktur demograficznych i społecznych. Te gwałtowne przeobrażenia niewątpliwie w przyszłości przybierające na sile, będą wywoływać poważne napięcia, szczególnie w środowiskach edukacyjnych, zmuszając je do reagowania na narastające potrzeby i podejmowania nowych wyzwań szybko zmieniającego się świata. Aby stawić czoło wymaganiom naszej epoki, będziemy musieli przejawiać twórczą postawę, odwagę, stanowcze postanowienie przeprowadzenia rzeczywistych zmian, wolę sprostania oczekującym nas zadaniom².

Z pewnością warto więc podjąć szerszą dyskusję wokół idei integracji i jej konsekwencji dla procesu wychowania, nauczyciela i wreszcie dla teorii pedagogiki. Zapoczątkowuje ją książka *Idea integracji a wychowanie. Ku pedagogice integralnej*, która jest próbą wyjścia naprzeciw wyzwaniom edukacyjnym poprzez włączenie się w pogłębione dyskusje i dialog o fundamentalnych dylematach wychowania z wyeksponowaniem nowej roli szkoły, nauczyciela, uczniów, rodziców. Pamięając o *paidei* i o tym, co wynika z namysłu nad grecką formą wychowania człowieka dla całej zachodniej cywilizacji, oraz biorąc pod uwagę dzisiejsze wymagania i konsekwencje procesu globalizacji, warto powtórzyć za Tadeuszem Kotarbińskim:

Marzy mi się taki układ świata, iżby każdy mógł wszędzie na globie ziemskim czuć się jak u siebie, a jest to marzenie bynajmniej nie utopijne, choć długodystansowe³.

Z pewnością edukacja jest szansą na spełnienie takiego marzenia i szansę tę należy „bezwzględnie wykorzystać”. Edukacja jest też „portem schronienia” i tym, „czego nikt nie może zabrać człowiekowi”.

Książka *Idea integracji a wychowanie. Ku pedagogice integralnej* jest pierwszym tomem Prac Naukowo-Dydaktycznych Kolegium Nauczycielskiego w Gliwicach, które ukazywać się będą systematycznie w serii „Integracja – Nauczyciel – Wychowanie”. W jej ramach wstępnie przewidziano następują-

² Edukacja. Jest w niej ukryty skarb. Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji ds. Edukacji Dwudziestego Pierwszego Wieku, oprac. J. Delors, tłum. W. Rabczuk, Warszawa 1998, s. 209.

³ T. Kotarbiński, *Drogi dociekań własnych. Fragmenty filozoficzne*, Warszawa 1986, s. 389, cyt. za: J. Sekuła, *Przedmowa do: etyczność globalna – utopia czy konieczność?* [w:] *Idea etyczności globalnej*, red. J. Sekuła, Siedlce 1999.

ce działy: opracowania naukowe, prezentacje i dyskusje, kronika, recenzje. Celem serii jest wywołanie dyskusji i dostarczenie inspiracji do dalszych poszukiwań teoretyczno-badawczych w obszarze, który określa formuła: integracja – nauczyciel – wychowanie. Jest ona tak pomyślana, by wskazywała nowe obszary i konteksty, także z pogranicza wielu nauk współpracujących z pedagogiką, np. filozofii, socjologii, psychologii, ale też teologii, nauki o kulturze, ekologii, polityki, nauk medycznych i nauk przyrodniczych. Życie człowieka jest zawsze całością, której nie można zredukować do części, dlatego też poszerzone pole pedagogicznej refleksji może się stać perspektywą otwierającą pedagoga na wiedzę, wolność, krytykę i nieoczywistość, a także na dojrzałość i prawdę. *Sapere aude!* – ta właśnie dewiza europejskiego Oświecenia jest ciągle żywa, bo ciągle ważne jest własne „jasne myślenie”, eliminowanie błędów i przesądów. O wyzwaniu „powszechnego rozumu ludzkiego” mówił Sokrates, gdy wychodził do swoich uczniów na ateńską agorę w IV wieku p.n.e., przypominał o nim Kant w XVIII wieku, a na początku XXI wieku, gdy zagrożone są podstawy człowieczeństwa, myśl ta ciągle jest aktualna. Pedagogika ma poddać analizie „powszechny rozum” i może to uczynić w sposób nowy, między innymi za sprawą idei integracji, której korzeni szukać można u Sokratesa.

Bogusława Jodłowska
Gliwice, styczeń 2003